

DECIZIA Nr.248
din 16 aprilie 2019

referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.126 alin.(4)—(6)
din Codul de procedură penală

Publicată în Monitorul Oficial nr.494 din 19.06.2019

Valer Dorneanu	— președinte
Marian Enache	— judecător
Petre Lăzăroiu	— judecător
Mircea Ștefan Minea	— judecător
Daniel Marius Morar	— judecător
Mona-Maria Pivniceru	— judecător
Livia Doina Stanciu	— judecător
Simona-Maya Teodoroiu	— judecător
Varga Attila	— judecător
Cristina Teodora Pop	— magistrat-asistent

1. Pe rol se află soluționarea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art.126 alin.(4)—(6) din Codul de procedură penală, excepție ridicată de Gabriel Oprea în Dosarul nr. 1.926/1/2016 al Înaltei Curți de Casație și Justiție — Secția penală, care formează obiectul Dosarului Curții Constituționale nr.2.127D/2017. Excepția a fost însoțită în fața Înaltei Curți de Casație și Justiție — Secția penală și de partea Gheorghe Nicolae.

2. Dezbaterile au avut loc în ședința publică din 28 februarie 2019, cu participarea reprezentantului Ministerului Public, procuror Cosmin Grancea, fiind consemnate în încheierea de ședință de la acea dată, când Curtea Constituțională, în temeiul dispozițiilor art.57 și art.58 alin.(3) din Legea nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, a dispus amânarea pronunțării pentru data de 14 martie 2019. Ulterior, în mod succesiv, pentru aceleași motive, Curtea a amânat pronunțarea pentru datele de 9 aprilie 2019 și 16 aprilie 2019, când a pronunțat prezenta decizie.

CURTEA,

având în vedere actele și lucrările dosarului, constată următoarele:

3. Prin Încheierea din 20 iunie 2017, pronunțată în Dosarul nr.1.926/1/2016, **Înalta Curte de Casație și Justiție — Secția penală a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a prevederilor art.126 alin.(4)—(6) din Codul de procedură penală**, excepție ridicată de Gabriel Oprea într-o cauză având ca obiect stabilirea vinovăției autorului excepției pentru săvârșirea infracțiunii de abuz în serviciu.

4. **În motivarea excepției de neconstituționalitate** se susține că păstrarea în condiții de confidențialitate a ordonanței reglementate la art.126 alin.(4) din Codul de procedură penală restrânge nejustificat, în mod total și nediferențiat, dreptul inculpatului de a lua cunoștință de conținutul acestei ordonanțe și de a contesta legalitatea și temeinicia acesteia. Se arată că textul criticat ignoră faptul că, potrivit alin.(1) al aceluiași art. 126, procurorul poate dispune luarea uneia sau mai multora dintre măsurile enumerate acolo; or, dacă procurorul dispune doar măsura prevăzută la art.126 alin.(1) lit.b) din Codul de procedură penală, împiedicarea inculpatului de a lua cunoștință de conținutul ordonanței este lipsită de rațiune. Pe de altă parte, se arată că acordarea statutului de martor amenințat și luarea măsurilor de protecție nu pot fi soluții arbitrare, ci fundamentate strict pe dispozițiile art.125 din același cod. Se mai susține că toate actele de urmărire penală și măsurile luate de procuror pot fi atacate cu plângere, conform art.336 din Codul de procedură penală, drept care nu poate fi exercitat de inculpat, de vreme ce acesta nu cunoaște conținutul ordonanței. Se arată că, pentru aceleași motive, inculpatul nu poate formula cereri și

excepții referitoare la legalitatea și temeinicia ordonanței, conform art.342 din Codul de procedură penală referitor la procedura în camera preliminară. Pentru toate aceste motive, se susține încălcarea prin textul criticat a accesului liber la justiție. Se susține totodată că, dacă într-o cauză penală este acordat în mod nejustificat statutul de martor amenințat ori s-a dispus în mod nejustificat audierea martorului, în lipsa acestuia, prin intermediul mijloacelor audio și video de transmitere, cu vocea și imaginea distorsionate, iar inculpatul nu poate cunoaște conținutul ordonanței de dispunere a acestor măsuri, pentru a putea contesta măsurile astfel dispuse, acestuia îi sunt încălcate dreptul la un proces echitabil, sub aspectul principiului egalității armelor, și dreptul la apărare. Se mai arată că prevederile art. 126 alin.(4)—(6) din Codul de procedură penală încalcă dispozițiile art.1 alin.(5) din Constituție, întrucât sunt lipsite de claritate, precizie și previzibilitate. Se arată că prevederile legale criticate nu specifică dacă procurorul efectuează verificările prevăzute la art.126 alin.(5) supus analizei doar din oficiu sau și la cerere. Se mai susține că omisiunea stabilirii unei limite obiective a intervalului de timp la care procurorul este obligat să verifice dacă se mențin condițiile care au determinat luarea măsurilor de protecție lasă câmp liber arbitrarului judiciar. Cu alte cuvinte, se arată că termenul „rezonabil” folosit de legiuitor conferă procurorului un drept discreționar de a face verificările de rigoare, aspect ce contravine și dreptului la un proces echitabil. De asemenea, se arată că din textul criticat nu reiese în mod clar dacă procurorul emite dispoziție motivată doar când dispune încetarea măsurilor de protecție sau și atunci când le menține. Totodată, se susține că textul criticat nu menționează dacă și ordonanța emisă în temeiul art.126 alin.(5) din Codul de procedură penală are caracterul confidențial, prevăzut la alin. (4) al aceluiași articol. De asemenea, referitor la art.126 alin.(6) din Codul de procedură penală, se arată că acesta este echivoc sub mai multe aspecte. Se susține că art.126 alin.(6) din Codul de procedură penală a generat o practică judiciară neunitară, prin faptul că nu stabilește organul judiciar competent să se pronunțe asupra măsurilor de protecție în faza judecătii, condiții în care unele instanțe apreciază că acestea sunt de competența lor, iar altele că sunt de competența procurorului. De asemenea, se arată că textul criticat nu prevede dacă verificările reglementate sunt periodice și nici intervalul de timp la care acestea se efectuează. Totodată, se susține că din prevederile legale criticate nu rezultă actul prin care se pronunță organul competent și nici regimul acestuia sub aspectul confidențialității și al cenzurii pe calea controlului judiciar. În fine, se mai arată că textul criticat reglementează doar soluția menținerii măsurilor de protecție în faza judecătii, nu și încetarea acestora. Este subliniat faptul că toate acestea nu sunt simple critici de redactare defectuoasă a dispozițiilor art.126 alin.(4)—(6) din Codul de procedură penală sau referitoare la semnalarea unor lacune legislative, ci veritabile critici de neconstituționalitate.

5. Înalta Curta de Casație și Justiție — Secția penală opinează că excepția prezintă aspecte de neconstituționalitate. Se arată că prin prevederile Codului de procedură penală se reglementează dreptul organelor judiciare care efectuează urmărirea penală de a lua măsuri de natură să protejeze persoanele care au calitatea de martori în cauza penală. Pe de altă parte, se susține că nu poate fi ignorată existența unei jurisprudențe ample și constante a Curții Europene a Drepturilor Omului cu privire la proba testimonială obținută prin audierea martorilor protejați. Se susține, de asemenea, că în evoluția în timp a cauzei penale pot apărea situații care să justifice în mod rezonabil încetarea măsurilor de protecție. Se arată că o asemenea ipoteză este prevăzută chiar de legiuitor la art.126 alin.(5) și (6) din Codul de procedură penală, însă se referă exclusiv la competența procurorului de a verifica și dispune încetarea măsurilor de protecție, dacă acestea au fost luate în cursul urmăririi penale, chiar și după finalizarea acestei faze a procesului penal și după sesizarea instanței.

6. Potrivit prevederilor art.30 alin.(1) din Legea nr.47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată președinților celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Avocatului Poporului, pentru a-și exprima punctele de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

7. **Guvernul** apreciază că excepția de neconstituționalitate este neîntemeiată. Se susține că scopul dispozițiilor art.126 din Codul de procedură penală nu ar putea fi atins fără reglementarea caracterului confidențial al ordonanței emise de procuror, conform art.126 alin.(5) din Codul de procedură penală, dar că acesta nu încalcă dreptul la un proces echitabil al inculpatului. Se arată că acest din urmă drept nu este încălcat nici prin prevederile art.126 alin.(4) din Codul de procedură penală, întrucât acestea se aplică coroborat cu dispozițiile art.286 alin.(2) din același cod și vizează doar regimul juridic al martorului, fără a dispune cu privire la drepturile și garanțiile procesuale ale inculpatului. Se mai susține că dispunerea măsurilor de protecție a martorului și audierea acestuia prin intermediul mijloacelor audio și video de transmitere, cu vocea și imaginea distorsionate, nu împiedică inculpatul să participe la audiere și să îi pună acestuia întrebări, în condiții de contradictorialitate și de egalitate a armelor, conform art.129 alin.(3) din Codul de procedură penală. Totodată, fiind un act de urmărire penală, ordonanța procurorului, prevăzută la

art.126 alin.(4) din Codul de procedură penală, este supusă controlului de legalitate al judecătorului de cameră preliminară, în procedura prevăzută la art.342—347 din Codul de procedură penală. Referitor la criticile aduse dispozițiilor art.126 alin.(5) și (6) din Codul de procedură penală sub aspectul clarității și previzibilității se susține că acestea sunt neîntemeiate. Se arată că intervalul de timp la care procurorul este ținut să verifice dacă se mențin condițiile care au determinat dispunerea măsurilor de protecție trebuie să fie unul „*rezonabil*”, acesta fiind apreciat de procuror în raport cu împrejurările concrete care au determinat inițial, în temeiul art.125 din Codul de procedură penală, acordarea statutului de martor amenințat. Se arată, de asemenea, că atât timp cât procurorul nu dispune, prin ordonanță, încetarea măsurilor de protecție, nu este necesară emiterea unei ordonanțe de menținere a acestora. Cu privire la organul competent să se pronunțe cu privire la menținerea măsurilor de protecție a martorului, se susține că, după sesizarea instanței prin rechizitoriu, această competență îi revine judecătorului de cameră preliminară, iar, în faza judecării, instanței de judecată.

8. **Președinții celor două Camere ale Parlamentului și Avocatul Poporului** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctul de vedere al Guvernului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile părților prezente, concluziile procurorului, dispozițiile legale criticate, raportate la prevederile Constituției, precum și Legea nr.47/1992, reține următoarele:

9. Curtea Constituțională a fost legal sesizată și este competentă, potrivit dispozițiilor art.146 lit.d) din Constituție, precum și ale art.1 alin.(2), ale art.2, 3, 10 și 29 din Legea nr.47/1992, să soluționeze excepția de neconstituționalitate.

10. **Obiectul excepției de neconstituționalitate** îl constituie dispozițiile art.126 alin.(4)—(6) din Codul de procedură penală, care au următorul cuprins: „(4) *Procurorul dispune acordarea statutului de martor amenințat și aplicarea măsurilor de protecție prin ordonanță motivată, care se păstrează în condiții de confidențialitate.*

(5) *Procurorul verifică, la intervale de timp rezonabile, dacă se mențin condițiile care au determinat luarea măsurilor de protecție, iar în caz contrar dispune, prin ordonanță motivată, încetarea acestora.*

(6) *Măsurile prevăzute la alin.(1) se mențin pe tot parcursul procesului penal dacă starea de pericol nu a încetat.”*

11. Se susține că textele criticate contravin prevederilor constituționale ale art.1 alin.(5) cu privire la calitatea legii, art.11 alin.(1) și (2) referitor la dreptul internațional și dreptul intern, art.20 referitor la tratatele internaționale privind drepturile omului, art.21 alin.(3) referitoare la dreptul la un proces echitabil, art.24 cu privire la dreptul la apărare și art.126 cu privire la instanțele judecătorești, precum și prevederilor art.6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale referitoare la dreptul la un proces echitabil.

12. Examinând excepția de neconstituționalitate, cu privire la prevederile art.126 alin.(4) și (5) din Codul de procedură penală, Curtea reține că autorul invocă neconstituționalitatea acestora în **etapa judecării în fond a cauzei**, Curtea fiind sesizată cu prezenta excepție de neconstituționalitate printr-o încheiere pronunțată de un complet de 3 judecători al Înaltei Curți de Casație și Justiție — Secția penală și nu printr-o încheiere a judecătorului de cameră preliminară. Însă textele criticate vizează dispunerea măsurilor de protecție a martorilor în etapa urmăririi penale, iar contestarea acestora ar fi fost posibilă în etapa camerei preliminare, în cursul căreia ar fi trebuit să fie formulată și această excepție, conform art.282 alin.(4) lit. a) din Codul de procedură penală. Prin urmare, din perspectiva anterior arătată, dispozițiile art.126 alin.(4) și (5) din Codul de procedură penală nu au legătură cu soluționarea cauzei, în faza procesuală în care aceasta a fost invocată.

13. Or, potrivit art.29 alin.(1) din Legea nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, „*Curtea Constituțională decide asupra excepțiilor ridicate în fața instanțelor judecătorești sau de arbitraj comercial privind neconstituționalitatea unei legi sau ordonanțe ori a unei dispoziții dintr-o lege sau dintr-o ordonanță în vigoare, care are legătură cu soluționarea cauzei în orice fază a litigiului și oricare ar fi obiectul acestuia*”. Prin urmare, Curtea reține că excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.126 alin.(4) și (5) din Codul de procedură penală este inadmisibilă.

14. Cu privire la art.126 alin.(6) din Codul de procedură penală, Curtea constată că acesta prevede că măsurile reglementate la alin.(1) al aceluiași art.126 se mențin pe tot parcursul procesului penal dacă starea de pericol nu a încetat. Conform art.126 alin.(1) din Codul de procedură penală, în cursul urmăririi penale, odată cu acordarea statutului de martor amenințat, procurorul dispune aplicarea uneia sau a mai multora

dintre următoarele măsuri: a) supravegherea și paza locuinței martorului sau asigurarea unei locuințe temporare; b) însoțirea și asigurarea protecției martorului sau a membrilor de familie ai acestuia în cursul deplasărilor; c) protecția datelor de identitate, prin acordarea unui pseudonim cu care martorul va semna declarația sa; d) audierea martorului fără ca acesta să fie prezent, prin intermediul mijloacelor audiovideo de transmitere, cu vocea și imaginea distorsionate, atunci când celelalte măsuri nu sunt suficiente. În continuare, art.126, art.127 și art.128 din Codul de procedură penală reglementează măsurile de protecție dispuse în cursul judecății și procedura dispunerii acestor măsuri, fără a reglementa însă și ipoteza prevăzută la art.126 alin.(6) din Codul de procedură penală, respectiv aceea în care măsurile de protecție a căror aplicare a fost dispusă de procuror în cursul urmăririi penale sunt menținute în etapa judecății. Astfel, ***ipoteza juridică prevăzută prin textul criticat lasă nereglementată procedura controlului și cea a încetării măsurilor dispuse potrivit art.126 alin.(1)–(5) din Codul de procedură penală.***

15. Legea procesual penală nu prevede nici în cuprinsul art. 126 alin.(6) din Codul de procedură penală, nici printr-o normă distinctă, competența instanței de judecată de a proceda la verificarea măsurilor de protecție și actul prin care instanța poate dispune menținerea sau încetarea măsurilor în cauză.

16. Referitor la o eventuală aplicare prin analogie a dispozițiilor art.126 alin.(5) din Codul de procedură penală în ipoteza prevăzută prin textul criticat, Curtea constată că o astfel de soluție juridică nu poate fi acceptată, întrucât, potrivit art.56 din Codul de procedură penală, competența procurorului are în vedere conducerea și controlul nemijlocit al activității de urmărire penală a poliției judiciare și a organelor de cercetare penală speciale, prevăzute de lege, precum și supravegherea ca actele de urmărire penală să fie efectuate cu respectarea dispozițiilor legale. De asemenea, potrivit art.286 alin.(1) din Codul de procedură penală, procurorul dispune asupra actelor sau măsurilor procesuale în cursul urmăririi penale și soluționează cauza prin ordonanță, dacă legea nu prevede altfel. În schimb, dispozițiile art.349 alin.(1) din Codul de procedură penală prevăd că rolul instanței de judecată este acela de a soluționa cauza dedusă judecății cu garantarea respectării drepturilor subiecților procesuali și cu asigurarea administrării probelor pentru lămurirea completă a împrejurărilor cauzei în scopul aflării adevărului, cu respectarea deplină a legii. Prin urmare, ***competența procurorului de a dispune cu privire la măsurile procesual penale reglementate în Codul de procedură penală se reduce la etapa urmăririi penale, neputând fi extinsă la faza judecății în fond a cauzei***, în ipoteza în care se impune a fi verificate, menținute sau ridicate măsurile pe care acesta le-a dispus în cursul urmăririi penale. În acest sens, Curtea reține că, prin Decizia nr.625 din 26 octombrie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.107 din 7 februarie 2017, paragraful 29, a constatat că soluția legislativă care prevede competența procurorului ierarhic superior de a soluționa cererea de recuzare a procurorului de ședință este neconstituțională, întrucât acesta exercită atribuții care țin de competența exclusivă a unei instanței de judecată, și este de natură a contraveni prevederilor constituționale ale art.126 alin. (1) din Constituție. Or, prin raportare la considerentele deciziei anterior invocate, cu atât mai mult, posibilitatea procurorului de a verifica, de a menține și de a constata încetarea măsurilor de protecție a martorilor dispuse în cursul urmăririi penale, ulterior începerii judecății, contravine prevederilor constituționale mai sus menționate.

17. ***În acest context, Curtea constată că, pe lângă ipoteza normativă supusă controlului de constituționalitate, există și alte situații în care măsurile luate de către procuror în cursul urmăririi penale se mențin și după dispunerea trimiterii în judecată, însă legea procesual penală prevede, în mod expres, competența organelor judiciare implicate, precum și procedura luării, menținerii și încetării acestor măsuri. În acest sens, Curtea reține măsurile dispuse de procuror în cursul urmăririi penale, măsurile preventive și măsurile de siguranță cu caracter medical dispuse în cursul urmăririi penale.***

18. Astfel, ***măsurile preventive dispuse de procuror în cursul urmăririi penale*** fac obiectul verificării judecătorului de cameră preliminară, iar, apoi, a instanței de fond. În acest sens, art.207 alin.(2) din Codul de procedură penală prevede că, în termen de 3 zile de la înregistrarea dosarului, judecătorul de cameră preliminară verifică din oficiu legalitatea și temeinicia măsurii preventive dispuse în faza de urmărire penală, înainte de expirarea duratei acesteia, iar art.207 alin.(6) din Codul de procedură penală reglementează faptul că judecătorul de cameră preliminară, din oficiu, verifică periodic, dar nu mai târziu de 30 de zile, dacă subzistă temeiurile care au determinat luarea măsurii arestării preventive și a măsurii arestului la domiciliu sau dacă au apărut temeiuri noi, care să justifice menținerea acestor măsuri. Totodată, potrivit art.207 alin.(7) din Codul de procedură penală, judecătorul de cameră preliminară, în cursul procedurii de cameră preliminară, verifică, din oficiu, periodic, dar nu mai târziu de 60 de zile, dacă subzistă temeiurile care au determinat luarea măsurii controlului judiciar ori a controlului judiciar pe cauțiune sau dacă au apărut temeiuri noi, care să justifice menținerea acestei măsuri. În mod similar, este reglementată, la art.208 din

Codul de procedură penală, **verificarea măsurilor preventive în cursul judecății**. Conform art.208 alin.(1) și (2) din Codul de procedură penală, instanța verifică din oficiu dacă subzistă temeiurile care au determinat luarea, prelungirea sau menținerea măsurii preventive, înainte de expirarea duratei acesteia, cu citirea inculpatului, iar, potrivit alin.(4) și (5) ale aceluiași art.208, în tot cursul judecății, instanța, din oficiu, verifică periodic, dar nu mai târziu de 60 de zile, dacă subzistă temeiurile care au determinat menținerea măsurii controlului judiciar, a controlului judiciar pe cauțiune, a măsurii arestării preventive sau a măsurii arestului la domiciliu dispuse față de inculpat ori dacă au apărut temeiuri noi, care să justifice menținerea acestor măsuri. De o reglementare similară beneficiază și **măsurile de siguranță cu caracter medical dispuse în cursul urmăririi penale**. Astfel, conform art.246 alin.(10) din Codul de procedură penală, *dacă după dispunerea măsurii obligării provizorii la tratament medical a fost sesizată instanța prin rechizitoriu, ridicarea acesteia se dispune de către judecătorul de cameră preliminară sau, după caz, de către instanța de judecată în fața căreia se află cauza*. De asemenea, potrivit art.248 alin.(12) din Codul de procedură penală, *dacă după dispunerea măsurii internării medicale provizorii a fost sesizată instanța prin rechizitoriu, ridicarea acesteia se dispune de către judecătorul de cameră preliminară sau, după caz, de către instanța de judecată în fața căreia se află cauza*.

19. **Raportat la cauza de față, Curtea constată că măsurile de protecție a martorilor sunt măsuri procesuale penale cu caracter complex, prin care se urmărește creșterea eficienței activității de administrare a probelor și, prin aceasta, a procesului penal, cu garantarea siguranței persoanelor implicate**. Aceste măsuri au ca scop asigurarea protecției persoanelor care dețin informații cu privire la săvârșirea unor infracțiuni, informații care prezintă relevanță pentru soluționarea unor cauze penale, persoane a căror viață, integritate corporală sau libertate sunt în pericol, ca urmare a faptului că au furnizat respectivele informații sau au fost de acord să le furnizeze organelor judiciare. Legislația procesual penală reglementează măsurile de protecție a martorilor la secțiunea a 5-a — *Protecția martorilor* a cap. II — *Audierea persoanelor* al titlului IV — *Probele, mijloacele de probă și procedeele probatorii* al părții generale a Codului de procedură penală, respectiv la art.125—130 din același cod, care cuprind dispoziții cu privire la martorii amenințați și martorii vulnerabili, precum și prin Legea nr.682/2002 privind protecția martorilor, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.288 din 18 aprilie 2014, ce reglementează măsuri de protecție a martorilor complementare celor prevăzute de Codul de procedură penală.

20. Instituția martorului amenințat este o instituție procesual penală relativ nouă în legislația românească, ce are la bază Rezoluția Consiliului Uniunii Europene 327/04 din 23 noiembrie 1995 privind protecția martorilor în cadrul luptei împotriva criminalității organizate internaționale, Rezoluția Consiliului Uniunii Europene din 20 decembrie 1996 privind persoanele care cooperează în procesul judiciar în lupta împotriva criminalității organizate și Recomandarea Consiliului Europei nr.R(97)13 privind intimidarea martorilor și drepturile apărării, adoptată la 10 septembrie 1997 de Comitetul de Miniștri și adresată statelor membre.

21. Pentru ca o persoană să dobândească statutul de martor amenințat, conform dispozițiilor art.125 din Codul de procedură penală, trebuie să existe o suspiciune rezonabilă că viața, integritatea corporală, libertatea, bunurile sau activitatea profesională a martorului sau a unui membru de familie al acestuia ar putea fi puse în pericol ca urmare a datelor pe care le furnizează organelor judiciare sau a declarațiilor false. Prin urmare, persoana în cauză trebuie să aibă calitatea de martor în procesul penal și să cunoască date și informații cu un rol determinant în soluționarea unor cauze penale, date și informații pe care le-a comunicat sau urmează să le comunice organului judiciar.

22. Măsurile de protecție ce pot fi luate cu privire la persoanele care se află în situația anterior analizată sunt, conform art.126 alin.(1) din Codul de procedură penală, următoarele: supravegherea și paza locuinței martorului sau asigurarea unei locuințe temporare, însoțirea și asigurarea protecției martorului sau a membrilor de familie ai acestuia în cursul deplasărilor, protecția datelor de identitate, prin acordarea unui pseudonim cu care martorul va semna declarația sa și audierea martorului fără ca acesta să fie prezent, prin intermediul mijloacelor audiovideo de transmitere, cu vocea și imaginea distorsionate, atunci când celelalte măsuri nu sunt suficiente.

23. Pe de altă parte, **legiuitorul a prevăzut o valoare probantă restrânsă a declarațiilor martorului protejat**, aspect reglementat la art.103 alin.(3) din Codul de procedură penală, potrivit căruia *hotărârea de condamnare, de renunțare la aplicarea pedepsei sau de amânare a aplicării pedepsei nu se poate întemeia în măsură determinantă pe declarațiile investigatorului, ale colaboratorilor ori ale martorilor protejați*. Restrângerea valorii probante a declarațiilor date de martorii protejați are la bază temerea că aceștia ar putea fi supuși unui anumit control de autoritate din partea organului de urmărire penală și astfel ar putea fi influențați în declarații, pentru că au anumite interese în a acționa conform dorinței organului judiciar, întrucât resimt datoria morală de a acționa astfel, ca urmare a instituirii măsurilor de protecție sau din alte

motive. Pentru aceste considerente, și dispozițiile art.86¹ alin.6 din Codul de procedură penală din 1968 limitau efectele declarațiilor martorilor supuși măsurilor de protecție în comparație cu efectele declarațiilor martorilor obișnuiți, arătând că acestea pot servi la aflarea adevărului numai în măsura în care sunt coroborate cu fapte sau împrejurări ce rezultă din ansamblul probelor existente în cauză.

24. Mai mult, cu privire la valoarea probantă a declarațiilor martorului protejat, **Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reținut, în jurisprudența sa, că drepturile apărării sunt restrânse într-un mod incompatibil cu garanțiile prevăzute la art.6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, atunci când o condamnare se fondează în întregime sau într-o măsură determinantă pe mărturia făcută de o persoană pe care acuzatul nu a putut-o interoga.** Prin aceeași jurisprudență, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că folosirea declarațiilor martorilor anonimi pentru a dispune condamnarea unei persoane nu este, în sine, incompatibilă cu prevederile Convenției, însă, **în condițiile menținerii anonimatului martorului acuzării, prevederile art.6 paragraful 1 și paragraful 3 lit.d) din Convenție impun ca dezavantajul cu care se confruntă apărarea să fie în mod suficient contrabalansat prin procedura urmată de autoritățile judiciare.** S-a reținut, totodată, că probele obținute de la martori, în condițiile în care drepturile apărării nu au putut fi asigurate la un nivel cerut de Convenție, trebuie analizate cu extremă atenție, iar condamnarea unui acuzat nu trebuie să se bazeze în exclusivitate sau într-o măsură determinantă pe mărturia anonimă (a se vedea hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului din 20 noiembrie 1989, 14 februarie 2002 și 28 februarie 2006, pronunțate în cauzele *Kostovski împotriva Olandei*, paragraful 42, *Visser împotriva Olandei*, paragrafele 43—46, și *Krasniki împotriva Republicii Cehe*, paragrafele 79—86).

25. Prin urmare, **administrarea probei cu martori în procesul penal, în condițiile instituirii în ceea ce îi privește a unor măsuri dintre cele prevăzute la art.126 alin.(1) din Codul de procedură penală, reprezintă o excepție de la regulile generale referitoare la audierea martorilor, excepție ce determină obținerea unor declarații cu o valoare probantă restrânsă, a căror utilizare în procesul penal trebuie făcută conform art.103 alin.(3) din Codul de procedură penală, mai sus invocat. Pentru acest motiv, se impune ca această excepție să fie în mod expres reglementată, atât sub aspectul organelor judiciare competente să dispună, să verifice sau să constate încetarea măsurilor de protecție a martorilor, cât și sub cel al procedurii corespunzătoare exercitării acestor atribuții, în toate etapele procesului penal,** în scopul respectării exigențelor constituționale referitoare la claritatea, precizia și previzibilitatea legii, prevăzute la art.1 alin.(5) din Legea fundamentală și al asigurării dreptului la un proces echitabil și dreptului la apărare, astfel cum acestea sunt reglementate la art.21 alin.(3) și art.24 din Constituție.

26. În aceste condiții, dispozițiile art.126 alin.(6) din Codul de procedură penală, întrucât nu stabilesc, în mod expres, nici organul judiciar care are competența de a se pronunța cu privire la măsurile de protecție dispuse conform alin.(1) al aceluiași articol, nici actul și modalitatea în care este exercitată competența anterior menționată, în ipoteza în care măsurile de protecție astfel luate se mențin după momentul începerii judecății, sunt lipsite de claritate, precizie și previzibilitate, contravenind prevederilor art.1 alin.(5) din Constituție.

27. Referitor la standardele de calitate a legii, Curtea Constituțională a reținut, în jurisprudența sa, că prevederile art. 1 alin.(5) din Constituție consacră principiul respectării obligatorii a legilor și că, pentru a fi respectată de destinatarii săi, legea trebuie să îndeplinească anumite cerințe de precizie, claritate și previzibilitate, astfel încât acești destinatari să își poată adapta în mod corespunzător conduita. S-a reținut, prin aceeași jurisprudență, că, de principiu, orice act normativ trebuie să îndeplinească anumite condiții calitative, printre acestea numărându-se previzibilitatea, ceea ce presupune că acesta trebuie să fie suficient de precis și clar pentru a putea fi aplicat; astfel, formularea cu o precizie suficientă a actului normativ permite persoanelor interesate — care pot apela, la nevoie, la sfatul unui specialist — să prevadă într-o măsură rezonabilă, în circumstanțele speței, consecințele care pot rezulta dintr-un act determinat. Totodată, Curtea a reținut că, deși este dificil a fi redactate legi de o precizie totală și o anumită suplețe se poate dovedi a fi de dorit, această suplețe nu trebuie să afecteze previzibilitatea legii (a se vedea Decizia nr.903 din 6 iulie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.584 din 17 august 2010, Decizia nr.743 din 2 iunie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.579 din 16 august 2011, și Decizia nr.662 din 11 noiembrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.47 din 20 ianuarie 2015). De asemenea, Curtea a reținut că formularea cu o precizie suficientă a actului normativ permite persoanelor interesate — care pot apela, la nevoie, la sfatul unui specialist — să prevadă într-o măsură rezonabilă, în circumstanțele speței, consecințele care pot rezulta dintr-un act determinat, și, totodată, că respectarea legilor este obligatorie, însă nu se poate pretinde unui subiect de drept să respecte

o lege care nu este clară, precisă și previzibilă, întrucât acesta nu își poate adapta conduita în funcție de ipoteza normativă a legii. De aceea, legiuitorul trebuie să manifeste o deosebită atenție atunci când adoptă un act normativ (a se vedea Decizia nr.1 din 10 ianuarie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.123 din 19 februarie 2014, paragrafele 225 și 235).

28. De altfel, aceeași cerință referitoare la calitatea legii este impusă și de prevederile art.36 alin.(1) din Legea nr.24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.260 din 21 aprilie 2010, conform cărora actele normative trebuie redactate într-un limbaj și stil juridic specific normativ, concis, sobru, clar și precis, care să excludă orice echivoc, cu respectarea strictă a regulilor gramaticale și de ortografie, dispoziții legale a căror respectare de către legiuitor este obligatorie, prin prisma prevederilor art.1 alin.(5) din Constituție. În acest sens, prin Decizia nr.448 din 29 octombrie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.5 din 7 ianuarie 2014, Curtea Constituțională a reținut că, deși normele de tehnică legislativă nu au valoare constituțională, prin reglementarea acestora au fost impuse o serie de criterii obligatorii pentru adoptarea oricărui act normativ, a căror respectare este necesară pentru a asigura sistematizarea, unificarea și coordonarea legislației, precum și conținutul și forma juridică adecvate pentru fiecare act normativ. Astfel, Curtea a reținut că respectarea acestor norme concurează la asigurarea unei legislații care respectă principiul securității raporturilor juridice, având claritatea și previzibilitatea necesare și că nerespectarea normelor de tehnică legislativă determină apariția unor situații de incoerență și instabilitate, contrare standardelor constituționale anterior referite.

29. Referitor la dreptul la apărare, Curtea Constituțională a statuat, în jurisprudența sa, că acesta este în serviciul efectivității realizării dreptului constituțional al cetățenilor de a se adresa justiției pentru apărarea drepturilor, libertăților și intereselor lor legitime (Decizia nr.64 din 2 iunie 1994). Totodată, Curtea a calificat art.24 din Constituție ca fiind o garanție a dreptului la un proces echitabil (Decizia nr.462 din 17 septembrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.775 din 24 octombrie 2014, paragraful 51, și Decizia nr.111 din 3 martie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.373 din 16 mai 2016, paragraful 23). Având în vedere aceste evoluții jurisprudențiale, Curtea reține că în cursul procedurilor judiciare dispozițiile art.24 din Constituție se analizează coroborat cu cele ale art.21 alin.(3) din Constituție, întrucât se subsumează acestora din urmă. Având în vedere cele de mai sus, raportat la cauza de față și ținând seama de faptul că încălcarea dreptului la apărare vizează o procedură judiciară, Curtea urmează să rețină incidența art. 21 alin.(3) coroborat cu art.24 alin.(1) din Constituție.

30. Prin raportare la exigențele art.21 alin.(3) coroborat cu art.24 alin.(1) din Constituție, **dispozițiile art.126 alin.(6) din Codul de procedură penală**, care prevăd menținerea în cursul judecății a măsurilor de protecție dispuse de procuror în cursul urmăririi penale, **reglementează, de fapt, menținerea, în etapa judecății, a unei restrângerii excepționale a exercitării dreptului la apărare al inculpatului, fără a menționa procedura prin care poate fi verificată necesitatea menținerii acestor măsuri, condițiile încetării lor și organul judiciar căruia îi revin atribuțiile corespunzătoare realizării unor astfel de verificări. Însă menținerea unei astfel de restrângeri, coroborată cu lipsa unei proceduri expres reglementate de încetare a sa, atunci când condițiile existente în cauză nu mai impun ca aceasta să continue, echivalează cu o restrângere nelegală a exercitării dreptului fundamental analizat.** Mai mult, administrarea, în cursul judecății, a probei cu martori, în condițiile menținerii măsurilor de protecție a martorilor dispuse în cursul urmăririi penale, deși nu mai subzistă necesitatea menținerii respectivelor măsuri, poate determina nulitatea relativă a probelor astfel obținute, potrivit art.282 din Codul de procedură penală.

31. Curtea Constituțională a reținut, în jurisprudența sa, că dreptul la apărare conferă oricărei părți implicate într-un proces, potrivit intereselor sale și indiferent de natura procesului, posibilitatea de a utiliza toate mijloacele prevăzute de lege pentru a invoca în apărarea sa fapte sau împrejurări. Acest drept presupune participarea la ședințele de judecată, folosirea mijloacelor de probă și invocarea excepțiilor prevăzute de legea procesual penală (a se vedea Decizia nr.667 din 15 octombrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.870 din 20 noiembrie 2015, paragraful 33). Prin urmare, Curtea constată că, drept exigență impusă de prevederile art.21 alin. (3) și art.24 alin.(1) din Constituție, **este necesar ca dispozițiile art.126 alin.(6) din Codul de procedură penală**, care prevăd menținerea măsurilor de protecție a martorului amenințat pe tot parcursul procesului penal dacă starea de pericol nu a încetat, **să reglementeze, în mod expres, care este organul judiciar competent să verifice necesitatea menținerii sau încetării acestor măsuri și procedura prin care se realizează această verificare.**

32. Pentru aceste motive, **Curtea constată că prevederile art.126 alin.(6) din Codul de procedură penală sunt neconstituționale**, încălcând dreptul la apărare, reglementat la art.24 din Constituție, ca

garanție a dreptului la un proces echitabil, astfel cum acesta este prevăzut la art.21 alin.(3) din Legea fundamentală și la art.6 din Convenție.

33. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art.146 lit.d) și al art.147 alin.(4) din Constituție, al art.1—3, al art.11 alin.(1) lit.A.d) și al art.29 din Legea nr.47/1992, cu unanimitate de voturi în privința soluției referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.126 alin.(4) și (5) din Codul de procedură penală și cu majoritate de voturi în privința soluției referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.126 alin.(6) din Codul de procedură penală,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

În numele legii

DECIDE:

1. Respinge, ca inadmisibilă, excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.126 alin.(4) și (5) din Codul de procedură penală, excepție ridicată de Gabriel Oprea și Gheorghe Nicolae în Dosarul nr.1.926/1/2016 al Înaltei Curți de Casație și Justiție — Secția penală.

2. Admite excepția de neconstituționalitate ridicată de Gabriel Oprea și Gheorghe Nicolae în Dosarul nr.1.926/1/2016 al Înaltei Curți de Casație și Justiție — Secția penală și constată că dispozițiile art.126 alin.(6) din Codul de procedură penală sunt neconstituționale.

Definitivă și general obligatorie.

Decizia se comunică celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Înaltei Curți de Casație și Justiție — Secția penală și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunțată în ședința din data de 16 aprilie 2019.